

Hetk Saksa soojafirma Danpower esinduse avamiselt Tallinnas, mis toimus reedel. Esinduse juht Kairi von Wolff (keskel) võtab pildil parajasti vastu visiitkaarti Tallinna Saksa saatkonna esindajalt Frank Maierilt. Wolffi selja taga seisab Võru linnapea Jüri Kaver.

Foto:
INNO TÄHISMAA

Eesti naine tõi Võrru 3,6 miljonit eurot

Inno Tähismaa

MAJANDUSEDU ➤ Möödunud aastal perega Saksamaalt Hamburgist Eestisse kolinud Kairi von Wolff tõi endaga kaasa 3,6 miljonit eurot, mille naise tööandja, Saksa soojaettevõtte Danpower GmbH paigutas Võru soojafirmasse. Tegemist oli teadaolevalt suurima investeeringuga Võru tootmisettevõttesse ja seni ainsa suure Saksa soojafirma investeeringuga Eestisse.

Danpoweri emafirma Stadtwerke Hannover AG (Enercity) juht Michael G. Feist tunnistas reedel Tallinnas, et investeering on otsest seotud eestlanna Kairi von Wolffiga, kes soovis Saksamaalt tagasi Eestisse elama tulla. Saksa investeeringu ametlik põhjus on soov laiendada idaturule. Kairi von Wolff liitus omakorda Saksa firmaga eelmise aasta kevadel, kui Danpower omandas Prantsuse soojatootja Dalkia Saksa filiaali, kus Kairi varem töötas. Wolff on hariduselt keskkonnatehnoloogias insener.

Võrru tulnud rahasüsti taust on kaunis proosaline: Kairi von Wolff otsis võimalust Eestisse elama tulla ja luges ajalehest Võrumaa Teataja artiklit selle kohta, et Võrus pandi müüki soojafirma. Wolff informeeris sellest oma ülemusi ja need leidsid võimaluse Danpoweri esinduse loomiseks Eestisse.

Reedel toimus Tallinnas Pirita teel Danpower GmbH

esinduse pidulik avamine, kuhu olid kohale kutsunud teiste seas Võru maavanem Andres Kõiv, linnapea Jüri Kaver, linnavolikogu liige ja ASi Võru Soojus nõukogu esimees Meelis Munkki ning ASi Võru Soojus juht Ilmar Sild. Saksa poole pealt olid kohal Danpoweri emafirma Stadtwerke Hannover AG juht Michael G. Feist ning Danpoweri juhid Sven Schmieder ja Manfred Schüle. Kohal oli ka Võru endine abilinnapea, praegune Lääne maavanem Innar Mäesalu, kes alustas möödunud aastal läbirääkimisi Võru Soojusele uue omaniku leidmiseks.

Leping kirjutati alla Võrus

Esinduse avamine järgnes vahetult kohe pärast ASi Võru Soojus 100protsendiliste aktsiate ostu-müügilepingu sõlmimist Võrus neljapäeval, 23. augustil. Lepingu alla kirjutanud Võru linnapea Jüri Kaver ütles, et lepingu allkirjastamine Võrus oli taotluslik, kas või selleks, et 3,6 miljoni eurose tehingu notariitasu (ligi 8000 eurot) jääks Võrru. Tehing sõlmiti notar Inga Anipai büroos Võrus Lembitu tänaval.

Seoses tehingu allkirjastamisega käisid Võrus kohal kõik Danpoweri juhid ja emafirma Enercity juht Michael G. Feist.

„Mulle Võru väga meeldib,” ütles Feist pärast Võru linna külastamist, „Võru on hea potentsiaaliga linn.”

Eestit iseloomustas Feist kui väga hea investeerimiskliimaga usaldusväärset ja avatud keskkonda. Möödunud nädalal teist korda Eestis viibinud mees olid Eestist sedavõrd suures vaimustuses, et kutsus kohale ka oma abikaasa ja veetis Eestis terve nädalavahetuse.

Danpoweri juht Sven Schmieder ütles, et lähinädalatel on kavas saata Võru soojafirmasse paariks nädalaks neli-viis spetsialisti Saksamaalt, et olukorrast ja ettevõtte vajadustest täpsemat ülevaadet saada. Esialgse kava kohaselt investeerib Danpower juba sel aastal soojafirmasse 100 000 eurot ja järgmisel aastal ligi kaks miljonit eurot uue katla ehitusse. Plaanis on vahetada vanad nõukogudeaegsed aurukatlad kaasaegsemate vastu.

Schmieder ütles, et Võru Soojuses pole kavas juhtkonda ja töötajaid välja vahetada, vaid vastupidi, kasutada ära eestlaste oskusi ja lisada sinna Saksa firma kogemused. Saksamaal müüb Berliini külje all Potsdamis peakorterit omav Danpower sooja ligi 200 000 korterile 140 linnas. Tegemist on väikeste Saksa linnadega, Võru turg on neist suurim. Võru soojafirma oli sobiv, sest Danpower on keskendunud biokütuste kasutamisele ja Võru katlamaja köetakse suures osas hakkpuiduga.

Võru soojafirma juht Ilmar Sild andis Danpoweri esinduse avamise puhul üle

kaardi Võru linnast 1848. aastal ja ütles, et see on meenutus eelmisest Saksa ajast Võrus.

Sild ütles pärast avamist, et tema omanikuvahetusega kaasnevat töökohakaotust ei karda, kuna Võru Soojuses on juba tööl väga tugevad spetsialistid. „Tänu investeerimisele suudame hoida madalat soojahinda,” ütles Sild, kes on ühtlasi Võru linnavolikogu liige.

Möödunud nädalal Eestis olnud Saksa spetsialistid rääkisid, et neil on huvi Võrus välja arendada elektrit ja soojust koostootmisjaam, selleks on plaanis leida Võru linnas uusi soojatootmise kliente, näiteks Võru juustutööstuse näol. Ühtlasi on Danpoweril plaanis lisaks Võru pilootprojektile laiendada tegevust mujalgi Eestis, näiteks tuuleparkide valdkonnas.

Võru potentsiaal paraneb

„Ma olen väga õnnelik,” ütles soojafirma müüki kommenteerides Võru linnapea Jüri Kaver. Ta märkis, et saadud 3,6 miljonit eurot suurendab märkimisväärselt Võru linna potentsiaali uutes investimisprojektides osalemiseks. Uutest projektidest tõi ta näiteks Võru linna tänavavalgustuse väljavahetamise, et poleks enam sellist nalja, kus lamid keset päeva linnas põlevad. Euroopa Liidu toetusega projekti maksumus on kokku 2,3 miljonit eurot ja linna omaosalus selles oleks

kümme protsenti ehk 230 000 eurot. „Majanduselu Võrus elavneb,” rääkis Kaver, „kraanasid saab linnas lähiajal palju olema.”

Kaver ütles, et Kreutzwaldi tänav, Kreutzwaldi gümnaasium ja Katariina allee oleks saanud remonditud ilma soojafirma müügita. Kui ilmad lubavad, võib Kreutzwaldi tänava ümberehitus alata juba sel aastal. Kreutzwaldi gümnaasiumi remonttöödega on kavas alustada sügisel koolivaheajal.

ASi Võru Soojus on Võru linnas ligi 25 kilomeetrit soojatorustikku ja aastast toodab ettevõtte ligi 55 000 MWh soojusenergiat. Võru Soojuses on ametis 30 töötajat ja firma eelmise aasta käive oli 2,5 miljonit eurot. Soojatootmiseks kasutatakse 85 protsendi ulatuses hakkpuitu ja saepuru.

Danpower on Saksamaa piirkondlik soojusvarustuse ettevõtte, mille peakontor asub Potsdamis ja mis kuulub 84,9 protsendi ulatuses kommunaalettevõttele Stadtwerke Hannover AG. Ettevõttes Danpower Gruppe töötab üle 300 töötaja. Ettevõttegrupi käive on 130 miljonit eurot.

Stadtwerke Hannover AG on üks Saksa suurimaid kommunaalteenuseid pakkuvaid ettevõtteid aastase käibega 2,7 miljardit eurot. Ettevõtte vahendab Hannoveri piirkonnas ligi 650 000 inimesele elektrit, gaasi, toasooja ja vett.

Uudised

Külanõukogudest valdadeks: maaelu võimalikkusest. lk 3

Õppeaasta 2012/2013 avalikustused Võrumaa koolides. lk 3

Elu

Kinga- ja saapaostjad tahavad kvaliteetseid jalavarje. lk 5

Turujutt: Rikkalikul turul rahvast paraku vähe. lk 5

150 aastat rahvaluule suursõnakuja Jaan Sandra sünnist. lk 6

ILM

16...19°C

Koolirahu tsere-moonia toimub Sillamäel

Laupäeval, 1. septembril kell 11 kuulutatakse Sillamäel välja 2012/2013. õppeaasta koolirahu. Koolirahu väljakuulutamise osalevad ka haridusminister Jaak Aaviksoo, Eesti Õpilasesinduste Liidu esimees Liina Hirv, Sillamäe linnapea Jelena Koršunova ja MTÜ Lastekaitse Liit president Loone Ots, kes tsere-moonia raames allkirjastavad koolirahu lepingu.

Koolirahu on välja kuulutatud 1999. aastast. Eelnevatel aastatel on koolirahu väljakuulutatud: Tallinnas (1999, 2000), Tartus (2001, 2006), Põltsamaal (2002), Viljandis (2003), Valgas (2004), Narvas (2005), Pärnus (2007), Põlvas (2008), Elvas (2009), Rakveres (2010), Jõgeval (2011).

BNS

Võrumaa Teataja

Aastast 1995

Eesti parim müügi-artikkel on naine

Eesti naiste osa majanduse kasvatamisel eraldi kokku ei arvutata, ent välisel vaatlusel ja mitmete seletuste põhjal on Eesti riigi parim müügiartikkel Eesti naine. Sellest rääkides võiks alustada kas või Eesti esimesest naisest, Evelin Ilvesest, kes on varjutanud oma mehe, president Toomas Hendrik Ilvese ja on suutnud laiahaardeliste projektidega elu Eestis edasi viia rohkem kui tema abikaasa oma paari Twitteri-säutsuga.

Naised aitavad Eestit mitte ainult kodus, vaid ka välismaal. Ehe näide on Kairi von Wolff, kes elas kümnekond aastat Saksamaal, võttis seal mehe ja tuli nüüd koos perega tagasi Eestisse, tuues endaga kaasa 3,6 miljonit eurot. Pealtnäha võib summa olla tühine, ent teisest küljest võimaldab see raha Võru linnal taas elama hakata. Seni ägas linn suure laenukoormuse all ja suutis toime tulla vaid kõige hädavajalikumate investeeringutega. Sellised tegevused nagu linnatänavate uuendamine või valgustuse vahetus oleks jäänud vaid suureks unistuseks. Võru linnal puudus võimekus osaleda omaosalusega isegi Euroopa Liidu abiprojektides. Kui arvestada omaosaluse määraks kümme protsenti, võimaldab soojafirma müügist saadud raha osaleda projektides kogumahuga 36 miljonit eurot ehk vanas rahas 562 miljonit krooni.

Pool miljardit krooni võimaldab Võru linna muuta üheks atraktiivsemaks elukeskkonnaks terves Eestis. Selleks polegi palju vaja: piisab, kui teed ja tänavad korda teha ning varustada majad kaasaegsete vee- ja soojatrasidega. Internet, mis ühendab tänapäeval kõiki asulaid välismaailmaga, on Võru linnas juba olemas. Kui lisada sellele hea ühendus nii Venemaaga, mis liitus äsja maailma kaubandusorganisatsiooni WTOga, kui Lätiga, on Võrul kõik eeldused areneda oluliseks ühenduslikuks Ida ja Lääne vahel, mis on olnud eestlaste roll ning põhiline trump aastatuhandete vältel. Selline elukeskkond muudab omakorda lihtsamaks välismaalt tagasituleku neil eesti naistel, kes on viimase paarikümne aastaga mujale õppima või tööle läinud. Nagu elu näitab, tullakse tagasi ühes suure rahaga.

VÕRUMAA TEATAJA VIIS AASTAT TAGASI

28. august 2007. Antslasse Saare tänava pikendusele kerib lähitulevikus 37 elumaja. • Hiina suursaadik annab setudele Päikeselinnu preemia. • Mõniste valla Hüti külas asuvas Eesti Kodu mälestuskompleksis avati puuskulptuur, mis sümboliseerib peremehe kojujõudmist. • Antsla kõige kuulsamas ja populaarsemas Hauka poes käivad ümberehitustööd. • Pärtlipäeval algas looduses sügis.

Võrumaa Teataja

Maakonnaleht

Võrumaa Teataja ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval.
Toimetust: PK 1, Oja tn 1, Võru 65602, faks 782 3072,
e-post: info@vorumaateataja.ee, www.vorumaateataja.ee.
Väljaandja: AS Võru Teataja. Tellimisindeks 69 851.

Peatoimetaja	KALEV ANNOM	782 1274
Reporterid	INNO TÄHISMAA	782 3254
	IRJA TÄHISMAA	782 3254
	(lapsehoolduspuhkusel)	
Korrektor	MAILIT PAJU	782 4516
Kujundaja	MARGARETA PALGI	782 1921
Küljendaja	SIRLE NURK	782 1921
Müügijuh	MIHKEL VANARI	782 4616
Veebitoimetaja	AIGAR NAGEL	782 0578
Raamatupidaja	KATRIN HAGA	782 1535
Kuulutused	MARI-LIIS PIIRISALU	782 3690
(E-R 8-16)	HELIN LEIS	782 3690
Kuulutused Antslas (Kreutzwaldi 1, E-R kella 8-10)		785 5378
Kuulutused Vastseliinas (Võidu 14, E-R kella 9-11)		785 1242

Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. Kaastöid ei tagastata. Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda pressinõukogusse (e-post: pn@eall.ee, tel 646 3363).

Trükk AS VõruTäht

Hapnik lastele

Urve Palo

SDE ase-esimees, Riigikogu liige

Tõele ei vasta ka rahandusministri väide, justkui oleks abivajavate riikide hädade üheks põhjuseks suured ja universaalsed lastetoetused. Põhjuseks on ennekõike harjumus mitte makse maksta ja laiemas mõttes ka üle jõu käiv sotsiaalsüsteem, aga mitte lastetoetused. Kreeka, Hispaania ja Itaalia ei hiilga ei kõrgete lastetoetuste, perekesksete teenuste ega ka kõrge sündivuse poolest. Kõigis neis riikides jääb sündivus ühe fertiilses eas naise kohta tublisti Eestile alla. Seda vastupidiselt Põhjamaadele, kus lastetoetused on kordades suuremad kui Eestis ja kus peredele pakutakse ka läbimõeldud teenuseid. Olgu nendeks siis lasteaiakohtade või huvihariduse kättesaadavus. Samal ajal ei ole kuulda, et lastele mõtlemine oleks seadnud löögi alla Soome, Rootsi või Taani finantsvõimekuse või -stabiilsuse.

Uuringud ja ka Põhjamaade kogemused kinnitavad hoopiski, et universaalsed toetused on kõige tõhusam viis võitluses lastetega perede vaesuse vastu. Universaaltoetuse maksmise põhimõte on, et kõik lapsed on riigi jaoks võrdsed, et iga lapse kas-

vatamisega kaasnevad kulud ja riik peaks tegema kõikvõimaliku selleks, et hoida ära perede vaesusriski sattumist.

Lastetoetuse saamine ei tohi olla vaesuse tunnuseks. Loomulikult tuleb märksa rohkem aidata majandusraskustes peresid, kuid selleks on erinevad toimetulekutoetused ja teenused, mida peavad maksma või osutama nii riik kui ka kohalikud omavalitsused.

Paraku on praegu sageli nii, et kui on oht, et lapse sünni korral võib pere vaesusesse sattuda, siis pigem otsustatakse kas kolmandast, teisest ja isegi esimesest lapsest loobuda või lükatakse see samm tulevikku. Väga kurb teadmine, eriti värske uudise valguses, mis teatas, et sündide arv langes esimesel poolaastal aastate madalaimale tasemele ja võrreldes eelmise aasta sama ajaga sündis Eestis 354 last vähem. Arvestades asjaoluga, et sünnituseliste naiste arv on meil hetkel ju tipus, on see selge märk valitsuse tegemistest ja tegematajätmistest.

Kuidagi ei saa eitada tõsiasja, et kõigile lastele suunatud sotsiaalselt suurem lastetoetus annaks peredele kindlustunnet juurde, aidates nii kaasa ka sündivuse tõusule.

Kindlasti peaks proportsionaalselt lastetoetuse suurendamisega kasvama ka üksikvanema laste toetus. Samuti tuleks riigil välja töötada toimiv süsteem, et aidata seni, kuni üks vanematest hoidub kõrvale elatis-

raha maksimisest, ühe vanema-ga peresid.

Mis puudutab rahandusministri väidet, et ESM on kõigest hapnik hädasolevate riikide jaoks, siis tegelikkuses on vaja hapnikku kogu aeg, et elus püsida. Probleemsetele riikidele ei jaks me pidevalt hapnikku juurde anda, küll aga lasub meil kohustus varustada igapäevaselt hapnikuga oma lapsi. Seetõttu mina isiklikult ei usu, et Eestil on mõistlik ESMiga liituda, kuna viimane ei ravi tegelikke probleeme, lükates lahendust edasi ja raisates esialgu 150 miljonit eurot Eesti maksumaksja raha.

Samas olen nõus eraldama riigieelarvest aastas sadakond lisamiljonit, et kolmekordistada lastetoetus. Sotsiaaldemokraadid on käinud Riigikogus korduvalt välja ettepaneku, et ajale ammu jalgu jäänud 19-eurone toetus tuleb kergitada ligi 60 euroni. Raha nii lastetoetuste tõstmiseks kui ka uute lasteaiakohtade ehitamiseks on olemas. Küsimus on prioriteetides, ei muus. Seda kinnitab kas või see, kui lihtsalt valitsus lubab leida vahendeid ESMi sissemaksete tegemiseks.

Lapsed vajavad kasvamiseks ja arenguks pidevalt hapnikku. Tagantjärele andmisest pole mingit kasu. Kes maksab tulevikus meie riigimeeste Euroopa solidaarsuse märgiks antud hiigelsuured garantiid, kui me ei oska praegu oma peredega solidaarsed olla?

ESM on hapnik haigele!

„ESM on hapnik haigele!” hüüdis teravaid kõnekilde armastav rahandusminister Jürgen Ligi Toompea kõrgeastalt 8. augustil, kui Euroopa Stabiilsusmehhanism (ESM) Riigikogus esimesel lugemisel käis. Seega peame koos ministriga tunnistama, et Euroopa Liit on haige ja teda tuleb aidata. Kui-gi Keskerakonna fraktsioon tegi ettepaneku otsustamist edasi lükata, et haige aitamine pisut põhjalikumalt läbi mõelda, läks see opositsiooni ettepanek nagu ikka koalitsiooni saadikute kurtidele kõrvadele ja seaduseelnõu jäeti päevakorda.

Selge, et ka teisel ja kolmandal lugemisel, mis mõlemad toi-

Heimar Lenk
Riigikogu liige, Keskerakond

muud neljapäeval, augustikuu eelviimasel päeval, jääb peale valitsuse ettepanek ESM heaks kiita. Seega umbes Eesti riigieelarve terve kolmandiku või ligi 1,8 miljardi euro ehk umbes 28 miljardi krooni saatust saab ülehommeks otsustatud. Just selles ulatuses garanteerib Eesti ESMi laene. Õnneks ei pea me kogu summat kohe mängu pa-

nema ja esialgu maksame sisse ligikaudu 1,5 miljonit eurot ja edaspidi siis ülejäänud osa. Peaminister Andrus Ansip ja rahandusminister Jürgen Ligi rahustavad rahvast, et kogu ESMi panditud raha reaalne väljakäimine on ebatõenäoline. Kuid Riigikogu rahanduskomisjoni esimees Sven Sester ütles Riigikogus peetud kõnes otse: „Rääkida, et meie garantii ei pruugi käiku minna ja et me seda raha kunagi kulutama ei pea ning kulud ka tagasi saame, poleks aus. Me peame alati arvestama, et peame realselt need summad ka välja maksma.”

Tõepoolest, kas kogu ESMi raha läheb hädasolijate riikide abistamiseks ja kas me selle raha ka kunagi tagasi saame, näitab aeg. Nii nagu sedagi, kui pikaks euro eluiga kujuneb ja kas Euroopa Liidul üldse tulevikku on.

Praegune riikide liidu tüüpi majanduslik-poliitiline moodustis kindlasti kaua vastu ei pea. Kuigi 2004. aasta kevadel Euroopa Liitu astumisel vandus iga poliitik rahva ees esinedes vähemalt kümme korda järjest ja lõli siis endale veel rusikaga vastu rinda, et oleme nõus ühinema ainult riikide liiduga, pole tollasest lubadusest midagi järele jäänud. Mida päev edasi, seda kõvemaks läheb jutt uue liitriigi ehk siis Euroopa Ühendriikide loomisest.

Viimase samasisulise avalduse tegi Saksa riigikantsler Angela Merkel ajakirjas Der Spiegel alles äsja. Saksamaa vajab suurt liitriiki koos pea-, välis- ja rahandusministriga, et suurt 500miljonilise elanikuga monstrumit ohjes hoida. Riik, kes majandusega hakkama ei saa, peab Merkeli kava koha-

selt tulevikus ülejäänud 26 riigile trahvi maksma.

Meie valitsus, kes lääne algatused alati ja vaidlemata heaks kiitnud, pole ka liitriigi vastu sõna võtnud. Eks ole 700aastane saksa orjapõli jätnud jäljed igasse eestlasse. Nii ei ole suurt protesti tõusnud ka ESMi vastu. Opositsioon näitab hambaid vaid seaduseelnõu detailide kohta, kuid vastastikkuse abistamise põhimõtte vastu ei olda. Vaieldakse vaid selle üle, et kas tulevikus hakkab ESMiga seotud raha eraldamise otsuseid tegema Euroopa Liidu Asjade Komisjon (ELAK) või parlamendi täiskogu. Seaduse esimese lugemise päeval kogunes Toompea lossi ette vaid kaputäis rahvuslasi, kes iseseisvuse kaotamise vastu protesteerisid. Kuid istungile kogunenud poliitikud ei võtnud neid tõsiselt, sest eks mõista igaüks, et see iseseisvus, mille eest me Tallinna Lauluväljal ja Balti ketis seisime, on ammu oma mõiste kaotanud. Õigemini raha vastu va-hetatud.

Eestil jääb üle vaid loota majanduskriisi taandumisele ja teiste riikide rahuldavale finantskäitumisele, et äkki kõike meie 1,8miljardilise rahastustist ära ei raisata, et ehk jääb osa meile alles. Muidugi on see jutt vaid soovunelm ja tegelikkuses võib hoopis suuri lisamakseid vaja minna. Minul isiklikult on kahju, et eestlane oma rahaga teiste riikide elanikke aidata ei saa, vaid peab säästuajal kokku hoitud veeringud nii riikide kui rahva raha maha mänginud suurpankade päästmiseks kulutama. Aga eks me pea kapitalismi kirjutamata reeglitega harjuma. Hapnikku ei ole ilus isegi haigele pankurile keelata.

VESI PEALE, KALLID KAASMAALASED ...

Joonistus: ERKI EVESTUS

Külanõukogudest valdadeks: maaelu võimalikkusest

Maarja Roon

ARENGUKAVAD ➤ Augusti alguses kirjutas Võrumaa Teataja valdade esimestest arengukavadest ja sellest, millisena nähti maapiirkondade tulevikku 21 aastat tagasi. Nüüd rääkisime ka kolme arengukava autoriga: Antsla valla praegusegi vallavanema Tiit Tõntsu, ligi 28 aastat Sõmerpalu omavalitsuse eesotsas olnud Lenhard Ermeliga ning Võru valda 1982.–1993. aastani juhtinud Kersti Vosmaniga. Lisaks minevikule oli jututeemaks ka maaelu tulevik.

Määramatus ja kasvavad kohustused

Nii Lenhard Ermel, Kersti Vosman kui ka Tiit Tõnts tõdevad, et 1990. aastate algus oli täis määramatust. Nõukogudeaegsed külanõukogud olid hambutud moodustised. Tegelik kohalik võim ja raha oli majandijuhtide käes, külanõukogudel oli Lenhard Ermeli sõnul „targutamise õigus”.

Alguses oli uutesse valdadesse töötajate leidmine väga raske, sest majandipalk oli oluliselt suurem. Kersti Vosman meenutab, et esialgu palgati valla raamatupidajaks 65aastane naine. Kui majandite tulevik aga eba-kindlamaks muutus, tulid ka hakkajamad inimesed valda tööle. Nüüd saab Vosman juba tõdeda: „Kõik need, kes 1990. aastatel olid vallas aktiivsed, on nüüdki sama aktiivsed.”

Eesti Vabariigi taastamise ajal lisandus valdadele lühikesel ajaperioodil palju uusi vastutusalasid. Varem oli sotsiaalhoolekanne majandite käes, nüüd anti lasteaiad,

Nõukogude ajal läks 3000 hektari maa harimiseks vaja üle 300 inimese tööd. Nüüd saab üks talumees mitmekümne hektariga hakkama.

Foto: ANDREI JAVNAŠAN

koolid ja esmataseme meditsiin valdade kätte. Peavalu tekitas ka lagunev infrastruktuur. „Kõik see, mida keegi teine ei tahtnud, mis ei toimunud ja oli kohe-kohe amortiseerumas, jäeti vallale,” ütleb Tiit Tõnts. Ressursid uute kohustuste täitmiseks olid paraku peaaegu olematud. „Sellest, et riik ei tohi omavalitsusele panna kohustusi ilma selleks vajalikku rahastust andmata, ei ole kunagi hoolitud,” tõdeb Tõnts.

Nuputamisülesanded ja rahvatantsubussid

Tõnts meenutab üht valla ees seisvat keerukat nuputamis-

ülesannet. Vald ostis endale ühe koolibussi, aga sellega tulnuks kolme eri kooli viia 300 last. Peaaegu nagu kitsse, hundi ja kapsapea mõistatus. Nüüdseks on maakoole vähem, aga koolibuss sõidab praegugi läbi paljudest küladest, kuhu tavabussiliiklus ei ulatu.

„Kui 3. septembril jälle koolibuss sõitma hakkab ja tädi Maali saab metsade vahelt linna, siis ta ei ole võibolla kaks kuud apteeki näinud. Kas me üldse julgeme teda linna tuua!” naerab Tõnts.

Aastatega hõrenev maa-rahvastik on sundinud 20

aasta jooksul valdu sulgema paljusid sidepunkte, kauplusi ja teisi teenindusasutusi. Praegused Aaviksoo planeeritavad muudatused teevad staažikaid vallajuhte samuti murelikuks.

Sõmerpalu endine pikaegne vallavanem Lenhard Ermel loetleb üles kõik teenusbussid, mis nüüd maapiirkondades ringi sõidavad – posti-, panga-, poebussid – ja naljatab, et võibolla hakatakse lastele haridust ka varsti ratastel andma.

Tõnts aga pakub, et bussides võiks korraldada rahvatantsutunde. Teisiti Tsoorust iga päev Antslasse käival

lapsel huvitegevuseks lihtsalt aega ei jää.

Siiski näevad vallavalitsused vaeva, et kas või ratastel liikuvana maapiirkondades hädavajalikud teenused säiliks. Nii maksab Antsla vallavalitsus kinni Swedbank'i pangabussi elektri. „See on ju absurdsus – vald maksab suure Rootsi ettevõtte elektriarveid. Aga inimeste pärast oleme sellega nõus,” ütleb Tõnts.

Maainimesed on väga nutikad

Maaelust rääkides juhib Ermel tähelepanu nõukogudeaegse põllumajanduse töö-

jõumahukusele. Sõmerpalus oli 1980. aastatel kaks suurt majandit, kummaski üle 300 töötaja ja 3000 hektarit haritavat maad. Kuna kõik töötajad said tööd, siis tegi see alla kümne hektari iga põllumajandustöötaja kohta. Tänapäeval niivõrd väikese maa-lapiga ainult põlluharimisest ära ei elaks. 20 aastaga on Sõmerpalu valla rahvaarv vähenenud vaid umbes 200 inimese võrra. Seega tuleb kiita maainimeste nutikust, sest paljud on endale maal kas või linna tööle käies siiski rakendust leidnud.

Kas elu maal on võimalik?

Provokatiivsele küsimusele, kas elu maal on tänapäeval üldse võimalik, vastab Ermel tuntud vanasõnaga: „Loodus tühja kohta ei salli.” Tema arvates jäävad need maainimesed, kes on teinud suuri investeeringuid tehnikasse ja oma majade kordategemisse, edaspidigi maale elama. „1980. aastal oli vallas umbes 120 tühja majapidamist. Nüüdseks on mõned neist lammutatud, kuid paljud on ka korda tehtud. Pilt on teistsugune – maju, kus nõges aknast sisse kasvab, leiab vähe,” lisab mees.

Maaelu võimalikkuses on veendunud ka Tiit Tõnts. Kuigi regionaalpoliitika on taandunud sisuliselt valimiste eel korrapäraselt üle valdade liitmise jutule, on elu ka edasi arenenud. Nüüd on maalgi lairiba-interneti arendamise plaanid, teed on läinud paremaks ning erinevate programmidega saab kanalisatsiooni korda teha ja rajada.

Elu maal võib olla linnaelust raskem, aga kõigile kivi-de vahel elamine ei sobi.

Õppeaasta 2012/2013 avaaktused Võrumaa koolides

- Antsla gümnaasium
- Parksepa keskkool
- Varstu keskkool
- Vastseliina gümnaasium
- Võru Kesklinna gümnaasium
- Võru Kreutzwaldi gümnaasium
- Võru Täiskasvanute gümnaasium
- Haanja kool
- Krabi põhikool
- Kuldre kool
- Kääpa põhikool
- Meremäe kool
- Misso kool
- Mõniste kool
- Osula põhikool
- Pikakannu kool
- Puiga põhikool
- Rõuge põhikool
- Sõmerpalu põhikool
- Võru 1. põhikool
- Urvaste kool
- Vastseliina internaatkool
- Võru Järve kool
- Võrumaa kutsehariduskeskus

- Võru kunstikool
- Võru muusikakool
- Antsla muusikakool
- Vastseliina muusikakool

- 3. september kell 9
- 3. september kell 9.15
- 3. september kell 8.30
- 3. september kell 9
- 3. september kell 10
- 3. september kell 10
- 3. september kell 16
- 3. september kell 10
- 3. september kell 10
- 3. september kell 10
- 3. september kell 9
- 3. september kell 10
- 3. september kell 10
- 3. september kell 10
- 3. september kell 10
- 1. september kell 10
- 3. september kell 10
- 3. september kell 10
- 3. september kell 10.30
- 3. september kell 13.30
- 3. september kell 11
- 3. september kell 9 VKHK peahoones ja kell 11.00 Vana-Antslas
- 7. september kell 17
- 3. september kell 15
- 1. september kell 12
- 3. september kell 12

Kuigi Kreutzwaldi gümnaasiumihoone läheb varsti remonti, algab esimene koolipäev koolilastel siiski veel vanas koolimajas.

Foto: MAARJA ROON

Õppeaasta avaaktus Võrumaa praegustele ja endistele pedagoogidele toimub Võru kultuurimajas Kannel 31. augustil kell 11.

MIS JUHTUS?

Võrumaal hukkus mees

TULEÕNNETUS ➤ Võrumaal Loosu külas esmaspäeva ennelõunal puhkenud tulekahjus hukkus mees.

Lõuna päästkeskuse presiesindaja sõnul teatati esmaspäeval kella 12.53 häirekeskusele, et Võrumaal Võru vallas Loosu külas on puhkenud tulekahju. Päästjate saabudes põles kahekorruselise elumaja esimene korrus ja lahtise leegiga kaks kõrvalhoonet.

Päästjad sisenesid eluruumidesse ja töid suitsu täis majast välja hukkunud mehe.

Tulekahju saadi kontrolli alla kella 15 paiku. Tulekahjus põlesid maha talukompleksi kõrvalhooned, elumaja esimene korrus ning vahelaed said kuuma- ja suitsukahjustusi.

Tulekahju täpsemate asjaolude uurimisega tegeleb politsei.

Tänavu on tulekahjudes hukkunud 36 inimest, viimane neist 2. juunil Harjumaal Rae vallas.

Antsla

Teisipäeval toimus Antsla vallavolikogu istung. Volikogu arutas vee-ettevõtte määramist Antslasse. Otsustati lõpetada Antsla valla põhimääruse muutmise esimene lugemine. Volikogu otsustas vallavara müümise otsustuskorras ja kirjalikul enampakkumisel. Antsla linna krundile seati hoonestusõigus.

Kolmapäeval toimus Antsla valla rattatuuri viies etapp. Üritust toetas AS Postimees, osales 66 ratturit.

Reedel oli Võrumaa Oma-valitsuste Liidu juhatuse koosolek Võru vallas. Samal päeval korraldas kaitseliidu Antsla üksikkompanii laskevõistluse Antsla piirkonna jahtkondadele. Võistlused kaheksa võistkonda, võitis Urvaste jahtkond.

Pühapäeval korraldas MTÜ Antsla Elu Edendamise Selts pannkoogipäeva.

Vallavanem **Tiit Tõnts**

Haanja

Rogosi mõisa pargis toimus laupäeval põnev perepäev, kus osales kokku 84 inimest.

Vallasekretär **Hille-Reet Sisask**

Meremäe

Kolmapäeval, 15. augustil käis vallavanem Petseris „Seto maja” projektiga tegelemas.

Reedel, 17. augustil toimus suuline enampakkumine kinnistule ja korterile. Mitteametlikul enampakkumisel kohalike talude ja eraiskute poolt annetatud esemetega korjati Meremäe noortekeskusele raha *slackline*’i jaoks. Järgnenud heategevuslikule üritusele „Annan ära” toodi korras esemeid, riideid ja jalatseid. Vajalikud esemed leidsid teisele ringile minnes uued omanikud.

Laupäeval toimus Obinitas üheksas „Paasavolle”, registreerus 15 meeskonda ja viis naiskonda. Pärastlõunal testisid korraldajad Piusa jõe ürgorus 7,1-kilomeetrist ja 3,8-kilomeetrist rada eelseisvaks suureks Ürgoru jooksuks, mis toimub 29. septembril.

Pühapäeval, paasapäeva akustilisel kontserdil esinesid Kate ja Tõun. Ostrova külas Lilleoru talus uhkes vanas küünis kuulas ligi 200 inimest meeleolukat muusikat.

Obinitas *seto* kunstide galeriis *Hal’as Kunn* esines mustlastantsu ansambel Maljarka Tartust, S. Zaikova, kitarril A. Oselin. Veel esines ansambel Puhkus (R. Kall ja L. Paju). Õõlauludega esinesid *Liina-tsuraq* ja *Ütsiots*.

20. augustil esitati taas edukalt Taarka pärimusteatri näitemängu „Kuidas müüa setot?”. Toimus Helbi koori asutaja Tõnissoni Manni ja Vas’la kooli 100. sünnipäeva tähistamine. Lepä *kirmasele* jagus rõõmsaid pidulisi kaugtelt ja lähedalt.

Kolmapäeval, 22. augustil toimus vallavolikogu istung; algatati Obinita järve ja selle lähiala kinnistute Kundi, Palu, Koometsa, Käpa–Obinita–Võmmorski–Petseri tee detailplaneeringu koostamine. Planeeritava ala suurus

KONTSERT > Laupäeval, 25. augustil toimus Vastseliina piiskopilinnuses vabaõhtukontsert „Tulede öö”, kus esines Siiri Sisask.

Enne peaesineja täispikka kontserti astusid duetiks üles kohalikud laulutüdrukud Andra Sarapuu ja Laura Kivilo.

Pimeduse saabudes süttis Vastseliina linnus küünla ja tõrvikutuledes. Tegevust jätkus nii suurtele kui ka väikestele.

Tekst ja foto: BIRGIT PETTAI

umbes 46,0 ha; algatati Hilläkeste külas Hilläkeste järve ja selle lähiala kinnistu Lepa detailplaneeringu koostamine, planeeritava ala suurus umbes 3,40 ha; otsustati osaleda projektipartnerina Võrumaa kutsehariduskeskuse projektis „Puidutöötlemise ja mööblitootmise kompetentsikeskus”; kehtestati Meremäe valla omandis olevatele eluruumidele üüri määrad; anti volitused maa-ametile, teostamaks aadressiandmete parandamist ja muutmist infosüsteemis; otsustati osaleda liikmena Hangete Korraldamise Mittetulundusühingus.

Arendusnõunik asendaja **Pille Malkov**

Misso

Noorteklubi noored startisid karjääribussiga ringreisile. MTÜ Misso Avatud Noorteklubi projekt „Karjääribuss! Elu kutsub!”, mida rahastab SA Archimedese Euroopa Noored Eesti büroo, alustas oma teed 13. augustil Missos, et liikuda mööda Eestimaa koos huvitavate inimestega ning veelgi põnevamate ideedega. Tagasi Missosse jõudsid nad 18. augustil. Ringreisi jooksul külastati Jõgeva, Narva, Rakvere, Järvakandi, Pärnu ja Rõuge noorteklubisid, kus koos kohalike noortega räägiti karjääri ning hariduse teemadel. Käsitletavate teemade ring oli lai, kuid katusteemaks oli eelkõige karjäärivalikud. Samuti tutvustasid nad oma kodukanti – Missot. Reisiseltskonnaga liitusid ka inspireerivad ja tuntud inimesed, kes rääkisid noortele enda elus tehtud karjäärivalikutest. Karjääribussiga sõitsid kaasa Tõnis Lukas, Contra, Tarmo Kruusimäe, Daana Ots, Kertu Jukum ja teised. Külastati ka Eesti Posti postikeskust, Riigikogu, Tartu ülikooli Narva kolledžit ja Viljandi kultuuriakadeemiat.

Esmaspäeval, 20. augustil toimus Misso kooli staadionil Misso valla spordipäev. Toimus kolmevõistlus (jooks, kaugushüpe, pallivise), võrkpalliturniir, tõukamise teatevõistlus ja pirukavõistlus „Hää ja eestimaine!”. Lisaks toimus sangpommivõistlus,

kohal oli batuut ja proovi-da sai ka *skyrunner*’eid! Iga-le spordipäevast osavõtjale oli lõunaks tasuta kõhutäide. Võitjaid premeeriti korralike auhindadega. Lisaks loositi kõikide osavõtjate vahel välja kaks joogamatti ja kaks pääset Võru Kubija hotell-loodusspaasse.

Teisipäeval sai Tsiistre külakojas näha koguperelavastust „Naksitrallid”. Etendus oli kõigile tasuta.

Kolmapäeval toimus Misso rahvamajas „Misso valla arengukava aastateks 2013–2025” eelnõu tutvustamine. Rahvakoosolekule olid oodatud kõik Misso arengust huvitatud inimesed.

Misso raamatukogu juhataja käis Misso valla lastega kolmapäeva õhtul metsaretkel, kus õpiti tundma seeni ja söödavaid marju.

Pühapäeval korraldas MTÜ Misso Tehnikaspordi Klubi Missokülä staadionikrossirajal „Misso Suvekrossi 2012”.

Ilmus järjekordne Misso valla leht. Elanike postkastidesse peaks leht jõudma sel nädalal.

Vallavalitsuse sekretär **Merilin Sibul**

Rõuge

Rõuge noored osalevad üheksa päeva vältaval põlvkondadevahelist integratsiooni käsitlevas rahvusvahelises noorteprojektis Portugalis.

Rõuge noorteklubi juhatuse liige osales rahvusvahelise noorteprojekti „*Heritage of Work*” ettevalmistaval kohtumisel Gruusias.

Rõuge avatud noortekeskuses toimus Võrumaa noorsootöö nõukoja töökoosolek. Vallavalitsus kuulutas välja väikehanke Rõuge hooldekodu osaliseks rekonstrueerimiseks.

Neljapäeval toimus volikogu majanduskomisjoni koosolek.

Reedel kohtus Rõuge jalgpalliklubi poolfinaalis võistkonnaga FC Spordibaas, võites matši tulemusega 6:0, millega tagas edasipääsu 8. septembril toimuvale finaali võistlusele.

Laupäeval andis Nogo kü-

lateater külalplatsil rohkearvulisele vaatajaskonnale etenduse.

Laupäeval toimus kestvusratsutamise võistlus „Rõuge rännak”.

Pühapäeval peeti Sandisuu *ummamuudu* külalaata.

Valla kantsleji juhataja **Siiri Möttus**

Sõmerpalu

Pühapäeval, 19. augustil toimus Sõmerpalu vallas „12 kuu erinevad mustrid” projekti kuues õpituba, kus noored meisterdasid lukkudest prosse. Projekti rahastavad hasartmängumaksu nõukogu ja Sõmerpalu vallavalitsus.

Sulbi küläteater osales maateatrite festivalil Kuhjaveres.

Teisipäeval alustas Sõmerpalu vallas tööd uus sotsiaaltöö- ja lastekaitsepsiaalist. Samal päeval kogunesid Sõmerpalu põhikooli, Osula põhikooli ja lasteaia Lepatriinu direktorid vallavanema juurde, et arutleda, kuidas olakse valmis 1. septembriks.

Reedel toimus Harjumäel suvelõpupidu. Esines Sulbi küläteater etendusega „Hulud *päälinnast*”. Tantsuks mängisid ansambel Haag ning diskorid Ville, Ingmar ja Tarvo.

Valla registripidaja **Maria Saarme**

Vastseliina

Teisipäeval toimus vallavolikogu sotsiaalkomisjoni koosolek ja vallavalitsuse istung. Kolmapäeval oli vallavolikogu majanduskomisjoni koosolek. Samal päeval toimus Kapera seltsimajas filmiõhtu.

Laupäeval süüdati Vastseliina piiskopilinnuse varemetes lõkked. Vabaõhukontserdil „Tulede öö” esines Siiri Sisask.

Vallavalitsuse sekretär-asjaajaja **Helle Uibokand**

Võru linn

Linnavalitsuse istungil võeti vastu uus Võru linna taksoveoteenuse korraldamise

kord. Kord reguleerib andmete loetelu taksojuhi teenindajakaardil, teenindajakaardi kasutamist, määrab taksoveoteenuse hinnakirja ning nõuded selle vormile ja asukohale ning taksojuhi kontrolli korraldamise. Lisana kinnitati taksoveo teenindajakaardi näidisvorm. Korraga saab tutvuda Võru linna veebilehel www.voru.ee (kohalik võim / korrad).

Anti nõusolek isikliku kasutusõiguse seadmiseks OÜ Elektrilevi kasuks järgmiselt:

- Kesk tänav T1 kinnistule (pindala 6914 m², sihtotstarve transpordimaa);
- Kirs tänav T1 kinnistule (pindala 1131 m², sihtotstarve transpordimaa);
- Toome tänav T1 kinnistule (pindala 2266 m², sihtotstarve transpordimaa);
- Tööstuse tänav T1 kinnistule (pindala 2574 m², sihtotstarve transpordimaa);
- Veski tänav T1 kinnistule (pindala 5898 m², sihtotstarve transpordimaa);
- Vilja tänav kinnistule (pindala 46 157 m², sihtotstarve transpordimaa).

Määrati isikliku kasutusõiguse ala ja tingimused. Võru linnas asuval Pik tn 40 kinnistule seati OÜ Elektrilevi kasuks sundvaldus 0,4 kV maakaabelliini ja jaotuskilbi ehitamiseks.

Linnavolikogu istungil kinnitati Võru linna terviseprofiil. Võru linna terviseprofiil on esmakordselt koostatud dokument, mis annab üldistatult ülevaate Võru linna elanike tervisenäitajatest ja toob välja tähtsamad asjaolud, mis inimeste tervist mõjutavad. See dokument võtab kokku ja loob seosed omavalitsuse elanike tervist mõjutavate eri faktorite vahel ja näitab, kuidas üks või teine investeering või otsus mõjutab meie igapäevast füüsilist heaolu. Terviseprofiil on oluline lähtematerjal edasise tegevuse planeerimiseks tervishoiu valdkonnas.

Tunnistati kehtetuks 2000. aastal vastu võetud Tartu, Vilja, Vabaduse tänavate ja Koreli oja vahelise maaala detailplaneering kruntide Tartu tn 9b, Vabaduse tn 4 ja Vabaduse tn 4a osas. Varase-

malt oli kruntidele ette nähtud ärimaad. Vastavalt üldplaneeringule taotleb linn kogu Koreli oja äärse ala haljasalana munitsipaalomandisse.

Volikogu andis loa linnavalitsusel pidada läbirääkimisi ning sõlmida äriühingu üürileping aktsiaseltsiga SEB Pank Tartu tn 25 esimese korruse ja keldrikorruse ruumide üürimiseks tähtjaga kuni 23. august 2017 üürihinnaga 6,2 €/m².

Volikogu otsustas panna uuele enampakkumisele Võru maakonnas Haanja vallas Jaanimäe külas asuv Jaanimäe spordibaas. Enampakkumise uueks alghinnaks kehtestati 23 000 eurot.

Linnavalitsusele anti luba võtta kohustusi eelarveaastateks 2012–2016 Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse kaasrahastatava projekti „Võru Kreutzwaldi gümnaasiumi rekonstrueerimine” teostamise raames kantavate kulude katteks summas kuni 3 068 346 eurot, millest linna omaosalus on kuni 520 000 eurot. Kuulutatakse välja riigihanked „Kreutzwaldi gümnaasiumi rekonstrueerimine” ja „Kreutzwaldi gümnaasiumi rekonstrueerimise omanikujärelevalve”.

Võru linnaapea Jüri Kaver ja Danpower GmbH esindajad allkirjastasid 23. augustil Võrus müügilepingu, millega võõrandatakse ASi Võru Soojus aktsiad 100protsendiliselt Saksa ettevõttele Danpower. Linnaapea Jüri Kaver on rahul sellega, et pikk ja keeruline läbirääkimiste protsess on lõpusirgel. „Antud tehing tagab soojaenergia tootmise efektiivsuse kasvu Danpoweri tehtavate investeeringute kaudu. Tootmise efektiivsuse kasv omakorda tagab linnaelanikele soojahinna stabiilsuse tulevikus”, sõnas Kaver.

Danpower rõhutas samuti, et investeeri sooja tootmisesse ja kaugküttevõrkudesse, et pikemas perspektiivis varustada Võru linna elanikke soodsa, usaldusväärse ning keskkonnasõbraliku soojusenergiaga.

Võru linnavalitsuse avalike suhete spetsialist **Marianne Mett**

ARGIKAJA

Lõuna-Eesti haigla teabejuht **Kadri Piirisild**:

Lõuna-Eesti haiglas raviti eelmisel nädalal 121 stasionaarset haiget.

Möödunud nädalal sündis kümme last, kolm poissi ja seitse tüdrukut.

Nädala jooksul registreeriti 122 kiirabiväljakutset.

Päästeameti Lõuna päästekeskuse pressiesindaja **Astra Pinton-Käo**:

Reedel, 24. augustil uppus Võru maakonnas Võru vallas Puiga külas tiiki 35aastane mees. Laupäeval tõid tuukrid uppunu kaldale. Sel aastal on Eestis uppunud 37 inimest.

Reedel kell 15.53 said päästjad väljakutse Rõuge valda Nursi külla, kus tarvillakuivatis oli süttinud tolm ja praht. Põleng kustutati, täpsemad asjaolud on selgitamisel.

Laupäeval kell 5.53 käisid päästjad Kobela alevikus juhtunud liiklusõnnetusel, kus kontrollisid ava-

riilise sõiduauto tuleohutust ja andsid kannatanud üle kiirabile.

Laupäeval kell 23.24 teatati häirekeskusele tulekahjust Võru linnas Jüri tänava kaupluses. Päästjate kohale jõudes põles hoones olnud saunaruum. Päästjad said sauna laeosast alguse saanud tulekahju kontrolli alla 15 minutiga. Tules sai kahjustada saunaruum ja hoone katus kümne ruutmeetri ulatuses, inimesed kannata-da ei saanud.

Politsei- ja piirivalveameti Lõuna prefektuuri pressiesindaja **Agu Lall**:

Õöl vastu reedet, 24. augustit murti Võrus Tallinna maanteel sisse garaaži ja varastati krossimootorratas Yamaha, kompressor, kiiver ja võtmetekomplekt.

Õöl vastu reedet murti Võrus Põllu tänaval sisse garaažiboksi ja varastati keevitusagregaat, 60 l küttust, elektrilisi tööriistu ja erinevaid võtmetekomplekte.

Suurim kummikutemüüja Eestis on Magaziin.

Foto: AIVE HANSI

Inge Vee

JALANÕUD > Häid ja tugevaid jalatseid saab Võrus Abrise poest ja Nõõrimaalt Magaziinist. Need on kindlad kohad, kust osta ja kuhu ei pea pärast jalatsite vähest kandmist uurima minema, miks jalanõud rutu ära lagunesid.

Võru jalatsivabriku ajalugu algab 1929. aastast, mil Võrus hakati nahka parkima. Jalatseid hakati nahavabrikus tootma alates 1960. aastast. 1993. aastast aga kannab rahvakeeli nahavabrik AS Abrise nime. Käesoleval ajal töötab firmas Abris 105 töötajat.

AS Abris on pidevalt tegelenud tootearendusega, mille lõppeesmärk on luua mugavad ja kvaliteetseid jalatseid, arvestades seejuures inimeste erisoove ning töökeskkondade eripärsid.

Tooted valmistatakse naturaalnahast ja nüüdisaja kandjasõbralikest materjalidest. Samuti kasutatakse mitmeid turvaelemente. Lõpptulemusena valmivad iga töö jaoks sobivad ja turvalisemad jalatseid.

Põhjus, miks Abrise tööjalatseid tahetakse, peitubki nende jalatsite mugavuses, ohutuses, tugevuses ja libisemiskindluses. Eks paljud jalatseid ole sellepärast tehtud ka turvajalanõudeks. Neil on spetsiaalsed märged selle kohta, kuid siinkohal neid välja tooma ei hakka.

Et Abris teeb mitmesuguseid jalatseid, peab sellest ka jalanõude hooldamisel lähtuma. Näiteks tuleb uute jalanõude kasutuselevõtmisel jalatseid nahksaapamäärdega töödelda. Pärast kasutamist tuleb jalatseid eriti tähelepanelikult üle vaadata, lahtine pori eemaldada ja neid kuivatada hästituulutatavas kohas. Kuumas, näiteks küttekehade juures, neid kuivatada ei tohi. Alati tuleb korralikult jalanõud nahksaapamäärdega määrda. Kõik see ühtekokku pikendab jalatsite kasutamise aega. Hea on muidugi, kui ühtesid ja samu jalatseid iga päev jalas ei kanta, et oleks midagi vahetada. See annab niinimetatud hingetõmbeaega nii ühtele kui teistele jalanõudele.

Abrise jalanõud on laiema liistuga ja sobivad jalaga hästi. Pealsed on

Kinga- ja saapaostjad tahavad kvaliteetseid jalavarje

alati naturaalsest nahast, vooder on hea imamisvõimega. Olgu aga öeldud, et jalatsite hooldamata jätmine ei võimalda neil ka garantiid kasutada.

Häid jalanõusid saab nahavabriku poest

Soodne hind ja kliendisõbralikkus on põhjuseks, miks paljud kliendid eelistavad ASi Abris jalatseid. Abrisel on oma poekene kohe värvast paremal pool, milles müüjaks sõbralik ja lahe naine Merle Mikson. Pood on justkui kodukootud, sest mööbelgi on seal selline ehtne käsitöö, et kohe ei saa aru, kas müüakse mööblit ja kingi või ainult viimaseid. Mööbli aga valmistas Rõuge meister Ivar Jõgeda.

Tegelikult müüakse kaupluses jalanõusid, mida nahavabrikus või õigemini Abrises valmistatakse.

Abrise toodang läheb peale Eesti veel Lätimaale, Leedusse, Soome ja teistesse maadesse. Nahk, millest jalanõud tehakse, tuleb aga Soomest, Saksamaalt, Itaaliast, Hispaaniast ja teistest Euroopa riikidest.

Abrises tehakse töömeestele tööjalatseid (töökingad, kirsasaapad, ninakaitsega töökingad ja -saapad), kusjuures eraldi saapad (pika ning lühikese säärega) on isegi keevitajatele. Mõeldud on ka kergematele meestele tööjalatsitele (botased ja lah-tised töökingad). Linnarahvas aga, keda on päris palju, käib nahavabriku poest omale igapäevaseid jalatseid ostmas. Mehed ja naised saavad sealt suveks lahtise kannaga puutalaga jalatseid ning mitmesuguseid suvejalatseid. Kingadest on müügil meestele-naistele nii tavalisi kui ka väga pidulikke kingi. On olemas ka mitmes sortimendis talvejalatseid ja igasuguseid susse.

Naha värv on enamasti must, pruun, beež, valge, kuid leidub ka teisi värve. Saabaste hind üle 40 euro ei küüni ja muud jalanõud on tunduvalt odavamadki.

Praktilise meelega võrukene käib just nahavabriku poest jalanõusid ostmas. Töömeestest rääkimata, sest

neile ostab tööjalanõud kas firma või teevad nad seda ise.

Kuna pood on parajalt mõnus ja lahe, saab seal ilusasti kingi jalga proovida. Ka müüja Merle Mikson on seal kenasti abiks. See on suur pluss, võrreldes näiteks suurte marketitega, kus jalanõusid tuleb sisuliselt nagu pörsast kotis osta.

Praktilise meele- ga ostjale loeb seegi, et ta saab Abrise poest tõelisest nahast jalavarjud, mida hiljem saab ka parandada, kui vaja.

Kes veel pole nahavabriku poodi jõudnud, käige ära ja te ei kahetse! Selles pisikeses poes on müügil üle 100 erineva ehtsast nahast töö- ja igapäevajalatsi paari ning seda kõike mõistliku hinnaga.

Kummist jalatseid tuleb osta Magaziinist – Eesti suurimalt kummikutemüüjalt

Ükski teine pood Eestis ei müü nii palju erinevaid ning nii ilusaid kummikuid lastele ja täiskasvanutele kui Magaziin. Nende hinnad jäävad umbes 10,50 ja 25 euro vahele. Müüakse ka tavalisi jalatseid, nii et kaup on igale maitsele. Meid huvitasid lähemalt kummikud, sest sügis on tulemas ja arukas inimene kõnnib vihmase ilmaga ikka kummikutega.

Magaziin avati 1996. aastal rahva-poena, kus müüdi igasugust kaup, peamiselt aga koduga seotud asju. Magaziini poode on nüüdseks Eestis juba neli: Pärnus 1100-, Võrus 700-, Valgas 500- ja Raplas 500ruutmeetri- ne, rääkis Võru kaupluse juhatuse liige Arvi Prants. Kas ka veel laiendatakse, on Prantsu arvates veel natuke vara öelda: „Oleme selline müügikett, kes hoiab oma taset ja hinda ning sellega loomulikult ostjaid. Me ei laiuta, ei raiska, vaid püüame ostja meeli rahuldada lihtsa ja ökonoomse

Võrus saab parimaid nahkjalatseid nahavabriku poest.

Foto: ANDREI JAVNAŠAN

poesisustusega, kuid sealjuures võimalikult suure kaubavalikuga. Näib, et see on meil õnnestunud.”

Aastatega on kauba hankimist laiendatud, näiteks tuuakse kaup Itaaliast, Poolast, Saksamaalt jne. Loomulikult on Magaziini suurpartner Venemaa. Kummikuid tuuakse näiteks Pihkvast, kus on Venemaa kõige suurem kummijalatsite vabrik. Aga Magaziin on kui mitte Eestis, siis Võrus kindlasti ainuke viltide müüja. Neid tuuakse Jaroslavlist.

Kui mõni ehk küsib, milleks kummikutest üldse juttu teha, kes neid ikka kannab, siis teine võib hoopis küsida, milleks viltidest rääkida? Tegelikult on nii, et poest ostetakse nii kummikud kui vildid alati ära ja tuleb veel tihtilugu puudugi. Eestlane on praktilise meelega ja veel praktilisemaks ta nüüd, vaesel ajal läheb. Maal on kummikud ja vildid asendamatud.

Praegu on mõistlik kummikud ära osta, sest sügis on ukse ees ja ega üks kümneeurone kirev kummist jalavarjupaar süüa küsi. Kalameestest ei hakka rääkimagi – nendel on pika varrega kummisaapad alati käepärast.

Kuidas Magaziin elab, kuidas 15 aastaga nii suureks kasvanud ja mõistlikuks jäänud, sellest saab ju veel juttu teha. Ehk siis, kui suvepuhkused läbi ja aeg kirjud kummikud jalga tõmmata, et läbi pladiseva vihma Nõõrimaa poole marssida.

Rikkalikul turul rahvast paraku vähe

Inge Vee

TALUTURG > Juba kaugelt on näha, et turul on rahvast vähevõitu, aga kaup palju. On tomatit hinnaga poolteist eurot kilo ja on ka sama kallist kurki. Neid pidavat veel jätkuma, sest ilm on vilu ja valmimine toimub järk-järgult. Järjest rohkem tuleb müügil kartulit. Ei oskagi öelda, millist sorti on kõige rohkem müügil, kuid ostetakse nii neid kartuleid, mis kohe süüa sünnivad, kui ka neid, mis üle talve seisaks. Kartulihind langenud ei ole – ikka enam-vähem 40 euro senti kilo. Arvata võib, et hind umbes selliseks jääbki.

Müügil on suvikõrvits, hapukurk, maitseroheline, seened, metsamarjad ... Vist pole mõtetki kõike üles lugeda, sest see, mis aiaist saada, on kõik turule jõudnud.

Palju on marju, kõike alates põldmarjadest ja lõpe-

tades pohlade. Turule on jõudnud õunad, mis ikka kallimad kui poes. Ühe suure poe müüja sõnul ostetakse kauplusest peaaegu kõike, mida vaja. Miks? Sest poes on odavam ja kui inimesel raha napib, siis ta unustab märksa kallima turukauba. Karta on seda, et turult hakatakse vähem ostma ja see kuivab kokku. Võru turg on seda juba teinud, eriti torkab silma siseturu nigel olukord.

Kurdetakse, et paljud müüjad on turul küllaltki õelaks läinud. Eks selle põhjus seisne samuti kauba kallimas hinnas ja sellest tingitud väiksemas ostmises. Juurikate ja muu aedvilja kasvatamine on jäänud samaks, kuid hind on läinud paraku kõrgemaks, ostmine aga väiksemaks.

Peatusime ühe turumüüja juures, kellel nimeks Kärili Rosental. Temal olid müügil kartulid, porgandid, kurgid, küüslauk jms. Kärili ja te-

maga kaasas olnud vanaema Helvi olid tulnud Põlvamaalt Sõreste külast ehk päris Võru maakonna piiri äärest. Helvi sõnul ei tasuvat Põlva turule minna, sest see on väga pisike ja rahvast käib seal vähe. Võrus aga üllatas teda hoopis pahatahtlikkus, mis turgu haaranud. „Näete, panin oma laua üles ja auto sättisin ka risti. Lihtsalt nii ei jää letimüüjatele ette,” arvas ta. Teab, kas see asi nii hull on, aga parem karta kui kahetseda. Helvi oli ise küll heas tujus ja ainult naeris torisejate üle.

Aeg annab arutust, sest ega kauplustes ka hinnad madalaks jää. Või mis madalaks! Meenutage krooniaegset hinda ja pange sinna kõrvale näiliselt odav euro ning näete, et euroajal on hind mitu korda kallim, kui oli veel siis, kui oli kroon. Kes on õppinud rühkendama, seda näiteks üheeurose hinnaga alt ei vea.

TURUHINNAD

> Hinnad Võru turul 25. augustil.

Kartul 0,35–0,40 eurot/kg
Porgand 1 euro/kg
Kapsas 0,70 eurot/kg
Punapeet 0,40 eurot/kg
Tomat 1,50–2 eurot/kg
Kurk 1,50 eurot/kg
Küüslauk 5–6 eurot/kg
Sibul 1–1,20 eurot/kg
Õun 0,60–1,50 eurot/kg
Pohlad 2,50 eurot/kg
Põldmari 4 eurot/kg
Kukeseened 3 eurot/kg
Puravikud 6 eurot/kg

Põlvamaalt Sõreste külast pärit noor turumüüja Kärili Rosental pakkus kartuleid, porgandeid, kurki, küüslauku jms.

Foto: JOOSEP AADER

150 aastat rahvaluule suurkoguja Jaan Sandra sünnist

„Mida suurem on meie teaduslik vanavara, seda suurem saab ka vististi see auolema, mis meie Eesti nimele, muide rahvaste ees ja sees, krooniks võib jääda.”

Jaan Sandra (1906)

SÜNNIAASTAPÄEV > Täna möödub 150 aastat viljaka rahvaluule suurkoguja Jaan Sandra sünnist. Sandra oli ärkamisaja õhkkonna tüüp – üks neist, kes vastas 1888. aastal ajalehes Olevik ilmunud Jakob Hurda artiklis „Paar palvid Eesti ärksamatele poegadele ja tütardele” esitatud üleskutsele. Teatavasti ärgitas Jakob Hurt edumeelsete Eestimaa elanikke koguma tolleks ajaks veel inimeste mälus alles olevat rahvapärimust.

Kõige viljakam koguja ja kirjasaatja

Jaan Sandra polnud esimeste seas, kes eelnimetatud üleskutset järgis. Kuna Jakob Hurt avaldas rahvaluule kogumise tulemustest regulaarseid aruandeid ja Vastseliina kihelkond asus mahajääjate seas, siis sündis ilmselt südametunnistus päästma kodukihelkonna viletsat mainet. Kohaliku elaniku ja edumeelse inimesena teadis Sandra hästi, kui rikkad on rahvapärimused Vastseliina kihelkond ja naabruses asuv Setumaa. Nii asuski ta koguma Vastseliina kihelkonna kombestikku ja muud vaimuvara, hiljem Jakob Hurda palvel ka setu pärimust.

1894. aastal sai Jakob Hurt Jaan Sandralt esimese, küllalt väikesemahulise saadeti, mis leidis õpetatud mehe poolt tunnustamist. Jakob Hurt märkas Jaan Sandra kirjanduslikku ja kogumisalist andekust ning ergutas saatjat tööd jätkama, tunnustades oma usinat kaastöölist ja korrespondenti mitmel korral mõne kalli raamatuga. Oma õnnelikumaks tunniks pidas Jaan Sandra dr Hurda külastäiku Sandra kodutallu 1903. aastal. Sandrast kujunes Jakob Hurda kõige viljakam koguja ja kirjasaatja.

Sandra elukäik

Jaan Sandra kodanikuni oli Sander, kuid kogutud ja üles kirjutatud saadetistele kirjutas ta alla „Jaan Sandra”. Kaua vaieldi selle üle, kus ja millal mees sündis. Kirikuraamatutest selgus lõpuks tõde: Jaan Sandra sündis 28. augustil 1862 Rõuge kihelkonnas ja ristijaks oli kohalik kooliõpetaja, kuid ristimisõnnistus toimus juba Vastseliina kirikus, sest pere oli asja kolinud Rõuge kihelkonna äärealalt Vastseliina kihelkonda. Sinna jäi Sanderite pere kuni surmani.

Jaan Sandra sai oma koolihariduse kohalikus Tsäpsi algkoolis. Rohkemaks polnud „kehvade” vanemate lapsel võimalust. Kooliharidus piirdus tolleaegsete nõuete kohaselt lugemise, kirjutamise ja laulmise õppimisega. Kogu õppetöö toimus Võru murdes ja enamik võrukeelset kirjandust oligi vaimulik. Muu kirjandus oli H. Prantsu väitel kirjakeelne. Sellest hoolimata haris Jaan Sandra end hoolsalt, lugedes suurel hulgal raamatuid. Ta sai teistest selles osas pea jagu pikemaks, nii et kohalik pastor Masing kutsus agara noore mehe endale appi leerilapsi õpetama. Tema hooleks jäi järeleaitamine, mille tasu oli iga õpilase kohta üks rubla.

Hiljem sai Jaan Sandrast rätsep, kes rändas talust tallu ja külast külla. Valgel ajal tegi ta tööd, kuid pimedatel öhtutundidel kuulas suure huviga külarahva jutte ja jälgis kohalikku kombestikku. Olles ise hea jutustaja, sai ta kuulda lugusid ka teistelt. Oma autobiograafias „Minu elulugu”, mis pärast Sandra surma anti kaasaegse ja sõbra H. Prantsu kätte hoiule, kirjutas ta: „Vanavara korjamiseks oli mul laialdane tööpõld käes: suur Vastseliina ja Setumaa, mis mulle palju uneta öid maksis, kuni kuuldud ja nähtud asjad kirja said pandud.”

Jaan Sandra abiellus 1886. aastal. Naise isa andis noorpaarile Kapstojale veidi maad, kuhu Sandra ehitas oma maja ning kus usin ja nutikas pere end ära toitis.

Jaan ja Liisu Sandra hauaplats uhke kiviristiga Vastseliina kalmistul.

Foto: KADI HAINAS

Puudust ei tuntud millestki. Sandrate kaks poega sõdisid vabatahtlikuna Vabadussõjas.

Vanavara korjamise kõrvalt väärub aga teinegi tegevus tunnustust. Jaan Sandra saatis umbes 30 aasta jooksul kaastööd ajalehtedele ja ajakirjadele, „toetades neid sõnumite ja kirjaladega, mis lahkesti vastu võeti”. Tema lühemaid ja pikemaid jutusi on avaldatud Olevikus, Eesti Postimehes Misjonilehes ja Kristlikus Perekonna-

lehes. Kõige tihedamalt oli ta aga seotud Ristirahva Pühapäevalehega, sest oli umbes 15 aastat väljaande tegevtoimetaja. Selles lehes ilmus Jaan Sandralt terve rida pikemaid jutte peajaslikult lihtsarahva elust, kelle hulka ta ju isegi kuulus. Kirjelduste kaudu, mida kogunes mitukümme, said lugejad teada erinevatest kommetest, näiteks setude matmiskombestikust ja nende „jumala asemikust maa peal”, Pekost. Oma tegevust jätkas J. Sandra ka Ris-

tirahva Pühapäevalehe järeltulijas, ajakirjas Meie Kirik, kus ta aastast 1920 kuni oma surmani 1925. aastal oli usin kaastööline.

Tänu Jaan Sandra tööle oleme suure hulga talletatud vaimuvara võrra rikkamad. Võrukeelsele lugejale annab muinasjuttude ja muistendite mahlakas ja rahvapärane väljenduslaad palju äratundmisrõõmu inimesest, kes ei muutugi ajas nii palju. Kadedus, kitsidus ja saamahimu on just parajas tasakaalus abivalmiduse, kaastunde ja huumoriga. Kõige halva tekitajaks ja peasüüdlaseks on Vana Tühi ise, kes on inimestesse pugenud. Imelik, tänapäeva inimesel polegi eriti põhjust taguda rinna, et nüüd on kõik teisiti ja paremini. Mõndagi on muutunud, kuid inimene on ikka seesama. Eks meie leia ka oma hädadele süüdlasi väljaspoolt. See kirjanduslik materjal, nii palju, kui seda trükkis avaldatud on, mõjub värskendava täiendusena Kreutzwaldi ja teiste muinasjutuloojate kõrval.

Päris täpset kogutud materjalide hulka ei tea keegi, sest kaastööd tegi Sandra peajaslikult Jakob Hurdale, kuid pärast Hurda surma 1906. aastal jätkas ta kogumist ja saatmist teistele asjast huvitatutele, kõige rohkem M. J. Eisenile, kellele saadetud materjale pole kokku loetud. Hurdale on saadetud kaastööd 77 korda, kokku 8700 lk: 430 rahvalaulu, 4129 vanasõna ja kõnekäändu, 793 mõistatust, 1897 rahvajuttu, 1133 punkti uskumusi ning kombeid.

Mõned folkloristid on leidnud Jaan Sandra materjalide üleskirjutamise viisis mõndagi laiduväärset. Tal leheidetakse ette seda, et ta pole sõna-sõnalt jäänud allikatäpseks ja on mõnevõrra kuulnud muutnud. Ent mees tuleb pidada, et tegu on siiski rahvaluulega ja nii neid lugusid räägitigi-säilitatigi. Keegi rääkis, teine kuulas ja rääkis edasi nii, nagu mees oli. Praegu nõutakse küll täpset üleskirjutust, kuid siis oli 19. sajand: ühelt poolt oli pa-

ber kallis, enamasti tuli loota oma mälule, samas kuulmise-kirjutamise vahele võis jääda palju aega, nii et lugu võis mälus kergesti osaliselt ununeda. Esialt tuli ikka tegeleda päevatööga, alles siis, kui aega jagus ja ka kirjutusmaterjali oli, sai nähtut-kuuldut talletada.

Jaan Sandra üle 20 aasta kestnud tööd noor Eesti riik ei tunnustanud. Seda vaatamata sellele, et ta on ilma ühegi tasuta peene kirjaga täis kirjutanud 8000 kirja-poognat, saamata mitte mingisugust tasu isegi kultuurkapitalilt. Ainus, mis ta sai, oli Jakob Hurda oma taskust antud „suleraha”. Küll aga on Sandrat meeles pidanud Venemaa Geograafia Selts ja autastustanud teda Suure Hõberahaga, mis oli mõeldud kaellas kandmiseks.

Sandra ehk ei soovinudki oma tegevusele tunnustust. H. Prantsu järelhüüde, mis ilmus 1925. aasta 21. novembri Postimehes, kaudu teame, mida ta tegelikult soovis: „Olen oma väikese haridusega püüdnud vähekeste kaasa aidata, et meie Eesti rahva elusse ajajärk tõuseks, kus valgus pimedusest võitu saaks.”

Jaan Sandra on maetud Vastseliina kalmistule. Tema ja abikaasa hauale, kellatornist veidi edasi samal poolel, püstitasid lapsed väärika kiviristi.

**Liina Palgi,
Piret Palgi**

Artikli koostamisel on kasutatud:

Lõhmus, A. „Viitka küla enne ja nüüd” (Vastseliina, 2008)

Salve, K. „Rahvajutte Vastseliina kihelkonnast” (Tallinn: rahvakultuuri arendus- ja koolituskeskus, 2001)

Hagu, P.; Järvi, R. „Kahrukõrvaga Ivvan. Valimik setu ja Vastseliina muinasjutte Jaan Sandra kirjanekutest” (Tartu: TÜ eesti ja võrdleva rahvaluule õppetool, 2004)

Prants, H. „J. Sandra mälestuseks” (Postimees, 21. november 1925, nr 316)

„Suurest vanavarakorjajast. Jaan Sandra elukäik” (Postimees, 15. jaanuar 1932, nr 12)

Lõuna päästekomandod kutsuvad külla

AVATUD USTE PÄEV > Organiseeritud tuletõrje 93. aastapäeva puhul on neljapäeval, 6. septembril kella 10–19 päästekomandode uksed avatud kõigile väikestele ja suurtele huvilistele.

Külastajad saavad tutvuda päästjate tööga, kõigil on võimalus päästjatele küsimusi esitada ning lähemalt vaadata-katsuda päästetehnikat ja -varustust. Ühtlasi saavad huvilised tuleohutusalaseid nõuandeid.

Oodatud on igas vanuses huvilised, tulla võib nii gruppidega kui peredega. Suurematel gruppidel palume komandodesse eelnevalt oma tulekust teada anda. Komandosid on eelneval kokkuleppel võimalik külastada ka muul ajal.

Võrumaa päästekomandode kontaktid:

Võru komando

(Räpina mnt 20a, Võru)
Komandopealik Erki Land –
tel 782 7121, 523 1817

Antsla komando

(Meistripunkti, Kraavi küla, Antsla vald)
Komandopealik Toomas Sloog –
tel 785 5501, 505 2101

Lasva vabatahtlik päästekomando

(Lasva küla, Lasva vald)

Kontaktisik Jaan Rüüberg –
tel 529 9561

Suhka vabatahtlik päästekomando

(Mäe-Suhka küla, Haanja vald)
Kontaktisik Väle Prutt –
tel 529 8462

Mõniste komando

(Mõniste, Mõniste vald)
Komandopealik Kaino Zilmer –
tel 789 1288, 518 3057

Vastseliina komando

(Vastseliina, Vastseliina vald)
Komandopealik Aivar Lai –
tel 785 1001, 524 2920

Rõuge vabatahtlik päästekomando

(Tehnika 8, Rõuge)
Kontaktisik Olev Möttus –
tel 505 3143

Võru poiss Austrias poodiumil

Pille Ivask

EDU > Möödunud laupäeval Austrias peetud suusahüppevõistlusel sai Võru spordikooli poiss Klaus-Mark Kolbakov teise koha. Võistlus toimus K55 hüppemäel.

OST

OÜ Jupoman ostab **metsakinnistuid** ja **pakub metsa ülestöötamise kompleksteenust**. Tel 503 1145, info@jupoman.ee.

OÜ Forest Stock ostab **metsa-** ja **põllumaad**. Tel 503 7570.

Ostan **vanavara**. Tel 501 9842.

Ostame **metsa-** ja **põllumaad**. Tel 5847 7250, e-post wromaa@hotmail.ee.

Kagu Erametsa Keskus ostab **HARVENDUS-** ja **LÖPPRAIET**, väikesed masinad ei löhu maapinda. Aitame leida teie metsale (ka raiutud), võsastunud ja põllumaale parima ostja. Tasume hüpoteegi ja aitame koostada metsamajanduskavad. Tel 504 4221, e-post erametsakeskus@gmail.com

MÜÜK

Müüa **freesasfalti** (23 €/tonn ehk 5 €/m²). Paigaldamine kokkuleppel. Tel 502 1890.

Kruus, liiv, muld, killustik. Kopa-
tööd. Tel 5673 7956.

Kruus, liiv, muld. Tel 5341 6686.

Kruus, liiv, sõelutud muld, tur-
vas, valge liiv, killustik. Tel 5649 8252.

Müüa **kits** ja **kreissaag**. Tel 502 6717.

Müüa **riidekapp** ja **narivoodi**. Tel 505 0247.

Dolmar saed, trimmerid, võsa-
lõikajad. OÜ Kusma, tel 523 3450.

KORTERID

Müüa 1toal k mug krt Luha t (5. k). Hind kokkuleppel. Tel 529 2500.

Soovin üürida 1-2toalist renoveeritud korterit Võrus. Tel 5332 9650.

Võtan üürile 2toalise mugavustega korteri Võrus. Tel 553 2202.

Üürile anda või **müüa 2toaline** korter Väimelas. Tel 524 3191.

Üürile anda 2toal mugavustega krt (internet, boiler). Tel 5565 6847.

Üürile anda 3toaline korter aadressil Vilja 8a (3/5) (h 125 € + kommunaalmaksed) **või müüa** (h 37 000 €). Tel 505 0247, +3584 5132 5090.

KINNISVARA

Müüa maja Võrus, 283 m², krunt 2512 m². Hind 179 500 €. Tel 506 3693.

Müüa Võru linna lähedal **talu** ja linna**s maja**. Tel 524 5195.

Müüa ruumikas renoveerimist vajav **maja** Parksepas. H 34 000 €, tingimine kohapeal. Tel 5397 8153.

PUIT

Müüa kuivad **pakitud kütteklot-**
sid, kaminapuud, pakitud tur-
babrikett ja **puidubrikett**. Vedu tasuta. Tel 523 8503.

Müüa pidevalt **välis-** ja **sisevoodrilaudu, sügavimmutatud välis-**
voodri- ja **terrassilaudu, põran-**
dalaudu. Voodrilaudade tööstus-
lik värvimine. Vajadusel vedu. Tel 5664 0228.

Müüa **ehituslikku saematerjali** ning **voodri-** ja **põrandalaudu**. Erinevad mõõdud. Vedu tasuta. Tel 528 2268.

Müüa kuivad pakitud **pliidipuud** ja **kütteklotsid**. Vedu tasuta. Tel 505 6107.

Müüa puitbriketti ja **küttepuid**. Tel 509 4222.

Müüa küttepuid. Tel 5364 8227.

Müüa küttepuid. Tel 5656 1554.

Müüa küttepuid. Tel 5665 2711.

Ostame kuuse- ja **männipalke** hinnaga kuni 65 €/tm [9,1–18,6 cm (max 23 cm), pikkus 1,8 m + 10 cm või 3,6 m + 20 cm], kõverus lubatud, okste arv ei ole piiratud. Tel 521 3027, 741 7349.

PLIIDI- ja KÜTTEPUUD (kuiv ja märg, erinevad pikkused ja puuliigid). Vedu tasuta. Tel 5620 8897.

AS HeSveKa & CO ostab LEHTPUUTOKKE.

Täpsem info telefonidel 782 1596 (kuni kella 12) või 503 0762.

(Räpina mnt 24, Võru)

AS AKO ostab Tsoorus **kasepaberi-**
puud. Info tel 504 3598.

Ostame metsakuiva **okaspuupal-**
ki. Müüa kaubaaluseid. Tel 522 6279.

Kütteklotsid, brikett. Tel 506 8501.

Müüa lõhutud **küttepuid** (kogus alates 2 rm). Tel 510 2806.

Müüa soodsalt kuivi **kasekütte-**
klotse ja **kaminapuud** (40-l võrkotis). Kohalevedu. Tel 5621 1795.

Müüa kuivi **küttepuid**. Pikkus 50, 35 cm. Tel 5391 5787.

Müüa küttepuid. Tel 5554 7967.

TÖÖ

Mõisa Ait pakub tööd **kokale**. Tel 5668 9049.

Elektrik. Tel 505 9951.

LOOMAD / LINNUD

Linnu talu **müüb Hy-Line tõugu häid valgeid 6 kuud munenud kanu** (5 €/tk) Tagulas Valgamaal E–P 8–14.30. Tel 503 1485, 501 7500.

TEENUS

Ohtlike puude raie. Tel 5810 8597.

Rohumaade niitmine. Tel 503 7570.

Ohtlike puuderaie. Kalmurantide valmistamine. Kalmuhooldus. Kaevude kaevamine ja puhastus. Tel 5646 6216.

Kaevude puhastus, desinfitseerimine ja **vee majja toomine**. Tel 5697 1988.

Vee- ja **kanalisatsioonitrasside ehitus**. Tel 5194 3875.

Kaardimoor, tariif 1 eur/min. Tel 900 2202.

Heinapurustamine. Tel 5649 6224.

Veoteenus. Tel 505 5654.

Teen remonditöid. Tel 5811 9908.

Võlad — kohtuväline teenus. Mentalist. Tel 730 0818.

Trimo Investments – laenud **taga-**
tisega ja ilma. Tegemist on finantsteenuse reklaamiga. Tutvu tingimustega, konsulteerri tasuta tel 800 2424. Krediidikulukuse määra näide: 5000 €/60 kuud – 47%.

KAARDID ENNUSTAVAD 24 h. Tel 900 1727. (H 1,09 €/min)
www.ennustus.ee (h 0,75 €/min).

Pandita VÄIKELAENUD (ka sularahas), laenud **maa ja metsa tagatisel. Võlgade kiirmenetlus**. Tel 555 188 99. OÜ Lõunalaenud, www.lounalaenu.ee

KOOLITUS

Võrumaa Autokoolis (OÜ Tugev Partner) **AM-, A-, B-, BC1-, C-, D-, E-, T-kategooria kursused**. Koolitused toimuvad Võrus ja Põlvas. Lisainfo www.vorumaa-autokool.ee või tel 786 4658, 503 2062.

Autokoolis Võru Autom B-kat kursused, e-kool ja lõppastme-
koolitus. Info ja reg www.voruautoom.ee; tel 5622 2272, 782 1776.

Inglise keele kursused igale vanusele, igale tasemele! Reeder Koolitus on Eesti Töötukassa koostööpartner. Internetiaadress www.reeder.ee, tel 5552 3392.

FIE Lembit Solomi autokoolis B-kat kursused. Tel 5399 5490.

Koerte alkuuulekuse kursus alustab **30. augustil kell 19** Alexela tankla juures Kose teel. Info tel 5661 7378.

SÕIDUKID

Müüa Mitsubishi Pajero 2,8 (92 kW, 1995. a, universaal, diisel, üv juunini 2013). Heas korras. Hind kokkuleppel. Tel 5811 7775.

PÖLLUTEHNIKA

Müüa neli raskemat **äket, 3tonni-**
ne tali ja **ühehõlmaline ader**. Tel 5646 4987.

KAOTATUD

Kaotatud autojuhiluba Heino Allase nimele. Tel 513 3262.

KONKURSS

Sõmerpalu lasteaed Lepatriinu kuulutab välja konkursi lasteaia muusikaõpetaja (0,5 ametikoha) **täitmiseks**. Eeldame vastavust kvalifikatsiooninõuetele. Kandideerimiseks esitada avaldus koos CV ja haridust tõendavate dokumentide koopiatega 3. septembriks aadressil Pargi 2, Sõmerpalu vald, 66604 Võrumaa või e-postiaadressil lepatriinula@gmail.com. Lisainformatsioon tel 789 6318, 5625 2695.

KINOS KANNEL

„Vaprake” Action-, seiklus-, animat-siooni-, fantaasia- ja perefilm. K, 29. augustil kl 17 ja 19.

Nii valus on möelda, et sind enam ei ole, kunagi tagasi me juurde ei tule.

On lahkunud kallis abikaasa, ema, vanaema, vanavanaema ja ämm

EHA JÄRVPÕLD (snd Liiving)
23.07.1934 – 25.08.2012
Leinavad omaksed.

Ärasaatmine 1. septembril kell 12 Tsolgo rahvamajast Põlva kalmistule.

Tähtede taga koidab sul taevast, vaikne lootus sul täide seal läheb ...

Teatame sügava kurbusega, et lahkus igavikku meie kallis

EHA-ARMILDA SAAR
6.08.1923 – 25.08.2012
Leinavad öde ja õelapsed peredega.

Ärasaatmine 28. augustil kell 15 Urvaste kirikust.

Teatame kurbusega, et lahkus meie kallis ema, vanaema ja vanavanaema

HELMI IISAK
27.11.1917 – 23.08.2012
Leinavad tütar ja tütretütred peredega.

Urnimatus 2. septembril kell 12 Võru kalmistul.

Ma ootan sind ka siis, kui sa ei tule. Mul hinges salakamber sinu jaoks. Kõik mälestused sinna jäävad ja sealt enam iial ei kao.

ANTS RAUBA
13.01.1946 – 29.08.2007
5. surma-aastapäeval mälestavad elukaaslane ja lapsed peredega.

Me ootame sind, kuigi sa enam ei tule. Meil hinges on salakamber su jaoks. Kõik mälestused sinust sinna jäid ja sealt nad enam kunagi ei kao.

Unustamatult kallist isa, vanaisa ja äia

AKSEL AVALDIT
leinavad tütred Egle ja Evelin peredega.

Su kalmul mälestuste küünal las loidab vaikse leegiga.

Südamlik kaastunne Enele elukaaslase ning Evelinile ja Eglele peredega isa, vanaisa ning äia

AKSEL AVALDI
surma puhul. Aime ja Madis

Avaldame kaastunnet Ingele perega kalli ema, vanaema ja ämma

EHA JÄRVPÕLLU
surma puhul. Lasva valla lasteaed

Avaldame kaastunnet Tiinale ema

EHA JÄRVPÕLLU
kaotuse puhul. Klassikaaslased Kääpa kooli päevilt

Mälestame oma esimest õpetajat

EHA JÄRVPÕLDU
Avaldame kaastunnet kõigile lähedastele. 1973. aastal Tsolgos kooliteed alustanud

Tahaksime leina leevendada, muremõtteid vähendada.

Südamlik kaastunne Mardile ning Toomasele perega kalli abikaasa, ema, vanaema ja vanavanaema

EHA JÄRVPÕLLU
kaotuse puhul. Perekond Laine

Täna sulle ei me soovida saa õnne, täna hellalt kallistada me ei saa. Täna vaikselt astume su juurde, pisarates langetame pea.

Kallist laulusõsarat, sõpra, endist õpetajat

EHA JÄRVPÕLDU
mälestab ansambel Toomõpuukõ. Avaldame kaastunnet abikaasale ja lastele peredega.

Elu on kui laul – nii habras ta viis, heliseb hetkeks ja katkeb siis ...

Siiras kaastunne Mardile abikaasa ja Marguse perele ema, ämma ning vanaema

EHA JÄRVPÕLLU
surma puhul. Heli, Piret, perekonnad Rätsepp ja Tamm

Siiras kaastunne Toomasele perega armsa ema, vanaema

EHA JÄRVPÕLLU
surma puhul. Naabripere Mäemets, Palgi, Parv, Jõgi, Leies, Saavel

Sügav kaastunne Margus Järvpõllule perega kalli ema

EHA JÄRVPÕLLU
surma puhul. Lasva rahvamaja meeskoor

Las küünlavalgus mälestusi paitab ja kaotusvalu leevendada aitab.

Südamlik kaastunne Angela Järvpõllule perega kalli

EHA JÄRVPÕLLU
kaotuse puhul. Töökaaslased Lasva vallavalitsusest

Tsolgo kooli kauaaegset õpetajat

EHA JÄRVPÕLDU
mälestavad ning avaldavad kaastunnet omastele Aini ja Madis koos oma laste peredega.

Ei viibet, ei naasmise lubadust – lihtsalt aeg oli minna.

Südamlik kaastunne Mardi, Toomase, Marguse ja Tiina peredele kalli

EHA JÄRVPÕLLU
kaotuse puhul. Mälestavad Liidia ja Aire perega.

Lõppenud on elurännak, puhkepaigaks kodumuld.

Sügav kaastunne Liivile perega kalli ema, vanaema ja ämma

LEIDA KAURI
surma puhul. Tiitu ja Kalev

LEIDA KAUR
Mälestan. Avaldan kaastunnet tütrele. Ristitütar Lea

Mälestame aatekaaslast

ENDEL POSTI
Avaldame kaastunnet omastele. Võrumaa Sõjameeste Ühendus

Ei tulek ega minek ole meie endi teha, vaid see, mis sinna vahele jääb. Ja see on elavate mäletada.

AIVO PÕDER
Mälestame. Sügav kaastunne omastele. Vallo ja Kaie

AIVO PÕDER
Südamlik kaastunne omastele. Maku

Mälestame kauaaegset naabrit ja head sõpra

EHA-ARMILDA SAART
Siiras kaastunne õe perele ja lähedastele. Perekonnad Köller, Külaots, V. Kuld, E. Kuld, K. Kallion

Jäi tühjaks koduõu ja tuba, ei ava iial käsi koduvärvavat.

Mälestame kallist sugulast

EHA SAART
Silvia, ristitütar Kelly perega ja Liia perega

Südamlik kaastunne Maidule perega

MADIS SOKA
surma puhul. Olari perega

Leinas kodumaja seinad, lilled, puud ja koduõu ...

Südamlik kaastunne Sædele, Maidule, Siirile peredega armsa isa, vanaisa ja vanavanaisa

MADIS SOKA
kaotuse puhul. Hele ja Tiit

Sulle anti uni nii pikk, tähtede sära ja igavik ...

Meie siiras kaastunne Varjule

MADIS SOKA
kaotuse puhul. Misso vallavalitsus, Misso vallavolikogu

Avaldame kaastunnet Sirjele ja Indrekule

HILDA TOBRE
kaotuse puhul. Leida ja Ain perega

Südamlik kaastunne Urmasale lastega kalli isa ja vanaisa

ROBERT UIBO
kaotuse puhul. Andsumäe 3 majarahvas

Karupojad on ikka veel mõmmid

Inge Vee

Kui on isal-omal aega ja kui aega on ka sul, siis võid minna loomaparki pühapäeva hommikul.

Palju linde, palju loomi näed seal igasuguseid, kõik nad avaldavad soovi: „Tulge, külastage meid!”

Just niisuguse luuletusega kutsutakse lapsi ja täiskasvanuid Alaveski loomaparki. Nüüd on seal eriti huvitav, sest jaanuarikuised karupojad on tüki maad sirgunud ja pole enam ka nii arad. Juba Mõniste pargist, kus seisab kolme karuga kuju, mööda sõites läheb süda soojaks, sest siin, Lõuna-Eesti tipus, pole teist kohta, kus veel kolme elusat karulast näha saab.

Kokku on Alaveskil viis karu, lisaks ema Mõmsikule, kes on kolme pojaga maha saanud, ka isa Harri, kes oli küll lähedal, kuid naaber-aedikus.

Leidsime möödunud nädalal, kui autonina lõpuks Alaveskile keerasime, poole tee pealt taluni peremehe Rein Kõivu, kes oli hommikul ringreisil, ja pere-naise Ele, kes kamandas toa juures. Ütlesime, et tahaksime karupoegi näha, sest neil on peatselt Leetu, oma uude elamispaika reis ees ja siis me neid enam ei näe. Päriskokku karupojad Leedus ei jää, igal on oma paik, kuhu ta viiakse.

Raudpuuris läks elu omasoodu

Ema Mõmsik istus parajasti puurivõre ääres ja karupojad sekkendasid samas ringi. Kaks neist hoidsid ema ligi, kolmas, kes veidi pisem, hulas eemal mingi puutükiga.

„Varsti tahavad nad jälle süüa. Nende arvates on maailm üks söömise ja maiustamise paik,” ütles karupoegade kohta peremees Rein.

Nii ongi, et karudel on söök kogu aeg ees, praegusel hetkel õunte näol. Kui kõht tundub tühi, võib alati õunu nosida. Tegelikult on karude toidulaud liharikas, sest täiskasvanutena söövad nad iga päev ära kolm-neli kilo liha ja kala. Eriti meeldib neile kopraliha, mida nad saavad siis, kui Mõniste jahimehed toovad.

Fotod: JOOSEP AADER

Pärissime peremehelt Rein Kõivult, kuidas külastajad ka käib. Ta vastas, et mõnevõrra ehk rohkem kui mulu, aga üldiselt võiks rohkem käia. Eks rahanappus ole igale poole oma jälje jätnud. „Nüüd, kui karupojad peagi uude kodusse minemas, võiksid näiteks kooligrupid neid veel vaatamas käia. Selleks tuleks paar päeva ette helistada numbril 5661 0355 või saata e-mail aadressil alaveski@hotmail.ee minu naisele Elele, et teaksime tulijatega arvestada,” seletas Rein Kõiv.

Alaveskil on loomi, keda vaadata

Alaveskil on teisi loomi, keda vaadata, kokku 14 liiki. Lisaks karudele on hundid, keda isegi Tallinna loomaaias ei näe. On erilisi hirvi, jäneseid, ilveseid, rebaseid, oravaid, mitmesuguseid lunde, kelle hulgas näiteks kaskad. Loomapark koosneb looduses elavatest loomadest-lindudest ja nii on nende pidamisel vaja hoolikalt

ja rangelt kinni pidada kindlastest eritingimustest.

Uute metsloomade hankimine ja parki toomine on suhteliselt raske, õigem oleks vist öelda, et raskeks tehtud. Näiteks oodatakse pikisilmi luba pödravasika ja kobras-te toomiseks. Ühelt poolt on luba vaja oodata, teisalt tuleb oodata vereproovi vastuseid. Proovid ise aga tuleb saata kas Norrasse või Rootsi, kus on olemas andmebaasid vere võrdluseks (näiteks Alaveski huntide DNA tehti Rootsis). Loomaparki pidajatele on see paraku kulukas.

On jäänud mulje, et meil Eestis ei hinnata vaeva, mida metsikute loomade pidamine nõuab, sest alati leitakse põhjusi, et toiminguid edasi lükata või hoopis ära keelata. Loomad ei tea sellest kõigest muudugi midagi, neil on peaaegu, et kohud täis ja olemine hea.

KAGU-
SELL
OÜ

Võru, Lille 22 Kauplus tel 782 0268, 551 9687,
autoremont tel 782 0158, 554 2964, tehnoülevaatus 782 0520
www.kagusell.ee

**AUTO KLIIMASEADMETE KONTROLL,
TÄITMINE JA REMONT, ÜLEVAATUSE EELNE KONTROLL,
AUTOREMONT.**

**Kaupluses lai valik rehve, summuteid, varuosi ja tarvikuid.
Varuosade tellimine www.kagusell.ee.**

Ostame metsa- ja põllumaad

Jüri 24, Võru, Tel 503 7570, info@foreststock.ee

**Pikakanna
Pärimuskultuuri
Keskus**

Pikakanna kool ootab oma perre uusi õpilasi.

õPime
kuidas on, kuldas oli,
õpime kuidas üKsteist hoida,
kanname edAsi esivanemate tarkusi,
peame tähtsaKs oma kodukohta,
otsime ja avastAme, kes me oleme,
püüame leida õNne pisiasjadest,
hiNdame tarkust,
oleme nagU üks pere,
kel Koos
On
tOre
oLla

**Vaata infot
ka lastehoia ja huvikooli kohta
meie kodulehelt www.pikakanna.ee
Telefon 502 8783.**

Tellida on odavam kui osta!

Esmaspäeval toimetusest tellitud leht on
juba neljapäeval sinu postkastis.

Tel 782 3690 või
e-post: tellimine@vorumaateataja.ee

Võrumaa Teataja

Tere AS on Eesti juhtivaid piimatööstuse ettevõtteid, meie suunaks on kvaliteet, innovatiivsus ja koostöö. Tere tootmisüksused asuvad Tallinnas, Viljandis, Paldiskis ja Põlvas. Ettevõttes töötab üle 420 töötaja. Tere tootenimekirjas on kokku üle 150 kõrge kvaliteediga toote. Tuntumad kaubamärgid on Tere, Natural, Hellus, Haps, Merevaik, Emma, Kohuke ja Mumuu.

TERE

Tere AS-i Põlvas asuv tehase on tugevate juurtega, olles omal ajal üks edukamaid ettevõtteid. Tehases töötab palju oma ala professionaale, pühendunud, rõõmsameelseid ja rahulikke inimesi.

Ootused kandidaadile:
tahe palju tööd teha;
24/7 pühendumise võimekus;
usk eesmärkide saavutamises ja tulemuslikkus;
juhtimisoskus;
huvi tootmisprotsessi kujundamise vastu;
oskus kuulata ja kaasa mõelda;
analüütiline mõtlemine;
omahinna kujunemise mõistmine;
hea koostöö- ja läbirääkimisoskus;
julgus ja uendusmeelsus;
sõbralikkus ja kõrge suhtlemisvalmidus;
viisakus ja enesekehtestamise oskus.

Ootame Tere AS Põlva tehasesse

HEAD MAJAPEREMEEST TEHASE JUHTI

kes oleks motiveeritud inimeste hoidmisele ja kasumi teenimisele,
kes oleks valmis pikaajaliselt panustama ettevõtte arengusse.

Kandideerimisel tuleb kasuks toiduainesektori, soovitatavalt piimanduse valdkonna tundmine.

Omalt poolt pakume huvitavat tööd arenevas ettevõttes, tulemustele vastavat motivatsioonipaketti, vajadusel garanteerime eluaseme Põlva linnas.

Tööleasumine kokkuleppel.

Kandideerimiseks palume saata CV ja motivatsioonikiri koos palgasooviga Oliver Kruudale e-maili aadressil oliver.kruuda@tere.eu hiljemalt 20.09.2012.

